

Kitagolás???

Egy civil lakóotthon létrehozásában, fenntartásában és működtetésében vezető szerepet vállaló, és a fogyatékos emberek sorsáért aggódó magánemberként szeretnék néhány gondolatot fűzni a mostanában „kitagolás”-ként elhíresült mozgalomhoz, és az azt körülvevő sajtómegmozdulásokhoz.

Fontos volna mindenkiben tudatosítani, hogy a „kitagolás”, bár nagyon szakmaiisan hangzik, a valóságban mégis nem más, mit egy súlyos adósság törlesztése a fogyatékkal élőkkel szemben, mely adósságot a többségi társadalom elsősorban embertelen bánásmódban, emberi jogok sárban tiprásában, emberek ezreinek gyakran halálig tartó szenvedés okozásában, illetve mindezek iránti közömbösségben, vétkes hallgatásban halmozott fel az elmúlt évtizedekben. Döntően most is ez jellemzi azt az intézményrendszert, melyre a mai napig milliárdokat költ az állam, az adózók pénzéből. Jól tudom, hogy ezekkel a szavakkal sok jó szándékú ember érzéseit sértem meg, akik megpróbálják tudásuk legjavát nyújtva kiszolgálni ezt az embertelen rendszert, de az ő önérzetük könnyebben gyógyul, mint azok az elgáncsolt életek, melyeknek egy intézet falai közt esélyük sem adatik a kiteljesedésre. Az emberek 99%-a bele sem képes gondolni abba, hogy mi mindenről kellene lemondania akkor, ha mondjuk a nyomornegyedekben a szegényekkel sorsközösséget vállaló misszionáriusok (pl. Kalkuttai Teréz Anya) példáját követve beköltöznenek egy nagy intézménybe, és csak annyit, és olyat fogadnának el mindenből (étel, ital, ruházat, pénz, kapcsolatok, törődés, elfogadás, megbecsülés, intimitás, együttérzés, szabadság, szeretet, stb.) amennyit a többi sorstárs megkap.

A „kitagolás” tehát nem egy gazdasági tranzakció, nem egy pályázati program, és nagyon bízom benne, hogy nem is csupán egy nagyobb EU-s forrás megszerzésének feltétele! Még nagyon sokáig lehetne sorolni azokat a tényeket, és a körülményeket, melyek méltán alkalmasak arra, hogy sokkoljuk magunkat, és a közvéleményt, melyek mind mélyebben rádöbbenenek arra, hogy milyen súllyal nehezedik országunkra a fogyatékoságukért méltánytalanul megbüntetett embertársaink megoldatlan ügye.

A nagy intézetek megszüntetésének folyamatát nem pénzügyi eseményeknek kell motiválniuk, hanem belső meggyőződésnek. Most mégis az érdeklődés középpontjába, a pénzügyi gondokat megsegítendő, egy felcsillanó halvány remény került: Mintegy, tizennégy milliárd forintnyi EU-s támogatás, melynek feltétele 2013-év végéig 1500 emberélet megmentése. Mellesleg, két évvel ezelőtti számítások szerint, öt millió forintra tették egy ember „kitagolásának” költségeit. Ezzel az ötmillió forint/fő összeggel is legalább 2800 főt ad ki ez a rendelkezésre álló forrás. Arra, hogy miért ötmillió forint egy ember kitagolási költsége, világos magyarázat még nem került napvilágra. Azt figyelembe véve, hogy jelenleg kb. 22000 fő él intézetekben, ez az akció még mindig csak 10% körüli ember kimentését tenné lehetővé!!! Mindenesetre ezzel a törlesztés megkezdettnek lenne nyilvánítható.

A nagy kérdés, hogy 1500 fő kis létszámú lakóközösségekbe való elhelyezéséhez elegendő-e a hátra lévő másfél év? Akkor, amikor egy egyszerű férőhelybővítésre szóló működési engedély módosítása a tárgyi feltételek megteremtésétől számított fél, egy éven belül realizálódik, és egy lakóotthon működésének megkezdése számos egyéb feltételnek való megfeleléstől is függ, melyek megléte szakértői bizottságok, és hivatalos szervek kompetenciakörébe tartozik, ez erősen kétséges! Én ki merem mondani, hogy a szociális ellátásokat körülölelő jelen bürokratikus rendszer bábáskodása mellett ez egyszerűen lehetetlen még akkor is, ha az ehhez szükséges beruházások időben, azaz fél, egy éven belül kulcsrakészen, használatba vételi engedéllyel a zsebükben befejeződnének.

E program sikeréhez most összefogásra, értelmes kompromisszumokra, és eddig példátlan rugalmasságra, (már ami a bürokráciát, és nem az emberi jogokat illeti), a résztvevők egyéni gazdasági előnyeinek, és hatalmi érdekeinek mellőzésére, és a megvalósítók ésszerű megválasztására van szükség.

Az idő kevés. Tekintsük józanon át, miről is van szó! A nagy létszámú intézmények helyett annyi kis létszámú lakóközösséget kell létrehozni, amelyekben összesen legalább 1500 fő, nagy intézményben tartott ember is helyet kaphat. Igen, ez így már nem „kitagolás”. Azonban, ha nem így közelítjük meg a teendőket, akkor véleményem szerint nem érünk el mást, csak, hogy esetleg 1500 embert lecserélnek a nagy intézmények, akik valamilyen formailag megfelelő kisebb házba költöznek, és a helyükre olyanok kerülnek, akik még eddig nem voltak intézetben. Erre, ha kell, garanciát nyújtanak a nagy intézetek várólistái. Könnyen előfordulhat, hogy nagy intézetek egymást között bonyolítanak le kitagolási programokat, így erősítve meg az intézetek infrastrukturális hátterét, azonban ez a kitagolási módszer sem a fogyatékkal élők érdekeit fogja szolgálni, hanem a nagy intézetek érdekszféráit támogatja meg. Tehát, ha a nagy intézetekre bízunk, hogy hozzanak létre magukból kisebb intézeteket, akkor nem csak a nagy intézetek megszűnésére nincs esély, de a szemléletváltás is elmarad, és a cél nem a fent említett adósságunk törlesztése lesz, hanem a tizennégy milliárd bezsebelése. Ebben a megközelítésben, mivel a nagy intézetek nem annyira érdekeltek a program sikerre vitelében, ráadásul akkor is megmaradnak, ha nem jön az a plusz támogatás, erősen kérdéses, hogy egyáltalán van-e értelme belefogni egy ilyen látszat átalakításba! Még egyszerűbben, egy gazdasági, hatalmi, és politikai alapokon működő intézményrendszerrel nem várhatjuk el, hogy számolja fel önmagát. Ráadásul maguk a fogyatékkal élők egy ilyen programban, mint a „kitagolás” ugyanolyan „tárgyak”, „számítási alapok”, mint a nagy intézetek mindennapi ellátási praxisában.

Ki tud ma olyan kis létszámú lakóközösségeket életre hívni, és azoknak tárgyi, gazdasági, közösségi, lelki, spirituális hátterét megteremteni, amelyek léte nyomán nem kell szegyenkeznünk pusztán azért, mert mi is a többségi társadalomhoz soroljuk magunkat? A szakmai, gazdasági, jogi, társadalmi közeg mely szereplői képesek felelősséggel felvállalni ezt a szolgáltatást?

Nos, a válasz talán nem olyan egyszerű, de mégis néhány feltételnek mindenképpen meg kell felelnie annak a társadalmi szereplőnek, amely ezt az összetett feladatot felvállalhatja.

Mindenek előtt: 1. Semmilyen érdek nem fűzheti a nagy létszámú intézmények fennmaradásához!
2. Az idő rövideje miatt gyakorlati tapasztalattal kell rendelkeznie a kívánalmaknak megfelelő lakóforma kialakításában, és működtetésében.

Mindezekén túl, valószínűleg, csak egy politikailag semleges, emberi sorsok iránt elkötelezett, társadalmilag széles körűen támogatott értékrenddel bíró közösséget alkotó munkatársakkal működő szervezet tudná felelősséggel magára vállalni ezt a feladatot. Mindezen feltételek megléte esetén van értelme a költségeket, és a bürokratikus környezetet a megvalósítandó feladatokhoz méretezni.

És még egyszer, azért kell álláspontom szerint feltétlenül új lakóközösségeket létesíteni, olyan feltétellel, hogy mondjuk, 70-80%-a a beköltözőknek nagy létszámú intézményből kerüljön ki, mert egyébként csupán a nagy intézmények ellátottjait cseréljük le, nem is biztos, hogy valódi kis létszámú lakóközösségek jönnek létre, és aki még nincs intézményben, annak esélye sem marad elkerülni intézményekben élő társai sorsát. Azonban a legfontosabb, hogy ezzel az 1500 fő „kimentését” célzó programmal megteremthetnénk azt a szemléletváltást, amely garantálná, hogy a totális szemlélet ne szivároгjon vissza holmi gazdasági, hatalmi, vagy politikai érdekcsoportokként a szociális ellátásba. Ellenkező esetben könnyen újratermelhetjük a vétlen, kiszolgáltatott emberek, immár igazán sok pénzből, és „szakértelemmel” megvalósított, korszerű körülmények közötti bebörtönzését.

Ezen gondolatok azt a célt szolgálják, hogy megpróbáljunk egy olyan megoldási javaslatot a köztudatba „bedobni”, amely sok szempontból eretneknek tűnhet, de mégis megfontolásra érdemes. Miért ne bízhatnánk az EU-s források megszerzésének feltételéül szolgáló 1500 fő „kimentését” olyan civil fenntartókra, akik már működésükkel, létükkel bizonyítottak, a gyakorlatban megvalósítják a fogyatékkal élők komplex segítségét a lakhatás, a munkavállalás, valamint a mindennapi élet egyéb területein, ezért „csak” pénzügyileg kellene őket képessé tenni erre a nagyon is felelősségteljes és összetett feladatra?!

Turba Attila
Szederfa Otthon Iklad,
az ÉFOÉSZ elnökségi tagja